

"П'єр Тап та інтелектуальна позачасовість: роздуми про пандемію COVID-19"

П'єр Тап¹ та Руї Сантос²

¹ Почесний професор Тулузького університету

² ESECS - Політехніка Лейрії та CICS.NOVA.IPLeiria ¹

РЕЗЮМЕ

В рамках 9-ї Конференції з міжкультурної медіації та соціального втручання на тему "Жити, співіснувати та виживати в умовах пандемії (Covid-19)" для першої панелі "Інтелектуальна позачасовість: свідчення та досвід від першої особи" було взято інтерв'ю у професора П'єра Тапа, почесного професора Тулузького університету, автора низки всесвітньо відомих книг, з метою розуміння його досвіду та роздумів у часи пандемії. Це відкрите інтерв'ю включало п'ять навідних запитань, які будуть розглянуті в цій статті за п'ятьма темами: досвід ув'язнення; паралелі між пандемією **COVID-19** та іншими пошестями і хворобами минулого; сліди, які пандемія залишить у суспільстві; походження коронавірусу SARS-CoV-2, який є причиною COVID-19; і зв'язок між хворобою, життям і смертю.

КЛЮЧОВІ СЛОВА

П'єр Тап; Пандемія COVID-19; Досвід; Хвороба, життя і смерть.

Цей вірус, який отримав наукову назву SARS-CoV-2 та прізвисько COVID-19, вперше був виявлений у людини в місті Ухань, Китай, у грудні 2019 року. Характеризується швидким поширенням серед населення і 11 березня 2020 року буде класифікована Всесвітньою організацією охорони здоров'я як пандемія. У цьому контексті та з огляду на збільшення кількості смертей у світі, багато країн оголосили про низку обов'язкових заходів у сфері охорони здоров'я, включаючи правило обов'язкового перебування вдома, обмежені державні послуги та послуги

¹ Опубліковано у колективній праці (Ricardo Vieira....Rui Santos) "Vivências(s), Convivência(s) sobrevivência(s) en tempo de Covid - 19" Edições Afrontamento, Lda (ISBN 978-972-36-1957-7

першої необхідності з особливими правилами, такі як супермаркети, аптеки та медичні послуги.

Досвід ув'язнення

У контексті цього періоду роздумів під час пандемії П'єр Тап, який вже вийшов на пенсію у віці 83 років, каже: "Звичайно, я привілейована людина, я навчився добре жити тим, що може бути проблемою для інших: справлятися з самотністю, жити в парі в позитивному контексті між сім'єю, друзями та сусідами. У цей період багато хто з нас чув слово "самотність" і його зв'язок з тим, що я назвав "роботою з обмеженнями": воля робити чи не робити, говорити чи не говорити... те, як я справляюся з обмеженнями, які накладають на мене інші, які накладає на мене природа або хвороба, мої стосунки зі смертю. З підліткового віку я навчився проживати багато ситуацій на самоті, з професійної необхідності, але бачачи її корисність через якість виконаної роботи. Наприклад, у 1979-1980 роках я проводив по 10 днів на місяць у монастирі, щоб закінчити свою державну дисертацію, залишаючи дружину керувати сім'єю і нашими трьома дітьми, залишаючи своїх колег керувати дослідницькою лабораторією, колективом і проектами. Можу сказати, що під час мого ув'язнення я не страждав від самотності, як багато людей, тим більше, що я безтурботно живу в парі, в тихому містечку в Авейроні, в будинку, який дозволяє мені і моєму партнеру управляти нашим повсякденним життям в ритуальній манері" ... він додає, що: "у віці 83 років ритуали корисні! Крім того, члени сім'ї, друзі та сусіди допомагали нам, роблячи деякі покупки. Проте, можливість замовлення з дому була дуже доречною! У маленьких квартирах життя сім'ї або пари створювало багато проблем для інших під час ув'язнення.

Як інтелектуал з великим досвідом роботи в галузі психології, з унікальними інтелектуальними здібностями до рефлексії, П'єр Тап від першої особи розповідає про власний досвід, і про те, як він займав свій час під час вимушеного ув'язнення у Франції, зазначаючи, що: "насправді, мої заняття в період з 2019 по 2021 рік - це продовження дослідницької роботи, пов'язаної з освітою, здоров'ям, роботою, соціальною діяльністю". Спільне з Жаком Кюрі керівництво науково-дослідною лабораторією (CNRS) під назвою "Персоналізація та соціальні зміни" (1978-1991) зобов'язувало нас постійно артикулювати субдисципліни психології. Під час

пандемії ми опублікували книгу з Наталі Обрайрі-Руссель, професором Тулузького університету Жана Жореса, під назвою "Персоналізація та динаміка відносин", в якій ми відстоювали "персоналізацію" як розвиток і реалізацію людини в соціальних взаємодіях, **і не плутати сьогодні з "масовою персоналізацією"**, в сенсі **персоналізації моїх покупок і моїх товарів**. З огляду на цю повсякденну реальність, скажу про те, що мене найбільше вразило за цей період, про негативні моменти, але також і про позитивні. "

Серед негативних моментів П'єр Тап розглядає: несправедливість наслідків пандемії перед обличчям смерті; масове зростання психологічних розладів аж до депресії та суїцидів, особливо серед студентів; масове зростання домашнього насильства (понад 50% в одному з досліджень в Італії), особливо насильства над жінками....; неспроможність психіатричних служб задовольнити попит; неадекватне реагування держави на потребу в психологах; поява *анти-здоров'я*: змовників страшного "шоа здоров'я", які ганебним чином використовують жовту зірку.

До позитивних моментів він відносить: наявність **більшої взаємопідтримки та солідарності** населення з тими, хто надає допомогу; історичну мобілізацію психологів на захист своєї професії та її компетенцій; важливість постійних наукових досліджень щодо ув'язнення та наслідків пандемії.

Паралелі між пандемією COVID-19 та іншими паразитами і хворобами минулого

Між цими минулими подіями є деякі відмінності: віруси, що викликають пандемії, географічні масштаби епідемії, глобальні або принаймні континентальні пандемії, національні або регіональні епідемії, відмінності в місці виникнення хвороби. У цьому розділі П'єр Тап розглядає відмінності, пов'язані з типом вірусу або хвороби: чорна смерть, жовта лихоманка, холера (1926 р.), грип (іспанський, 1918 р. азійський), черевний тиф (в Афінах 430 р. до н.е. померло ¼ жителів), віспа (Антонінова чума була епідемією віспи: 166 р. н.е. 10 млн. померлих).... СНІД та його походження (ВІЛ або вірус імунodefіциту людини (1980) глобальна пандемія (див. тези в Тулузі): один мільйон людей все ще помирає від СНІДу щороку (ВООЗ).

За словами П'єра Тапа, "наука іноді може відкрити походження епідемії, яка забрала життя мільйонів людей: між 1545 і 1550 роками 15 мільйонів ацтеків померли від так званої хвороби коколіцтлі, два дослідники з Інституту Макса Планка проаналізували ДНК 24 жертв цієї епідемії. Вони виявили, що 10 з цих ДНК містили сліди сальмонельозу - хвороби, яку, ймовірно, завезли конкістадори (до 1520 року слідів в ДНК Ернан Кортеса не було). Але проблема в тому, як оцінити кількість смертей, пов'язаних виключно з сальмонельозом?

У сфері відмінностей за географічним походженням пандемії, наприклад, велика європейська чума 1347-1342 років також прийшла з Китаю, занесена монголами в порти, потім з Індії, і аж до Мессіни (Сицилія) на різних кораблях, а потім з Марселя. 200 мільйонів смертей з 400 мільйонів жителів у світі! Ця дуже заразна чума, що отримала назву "Чорна смерть", вражала як багатих, так і бідних. П'єр Тап, **повідомляє**, що "поети покажуть важливість етичних і культурних наслідків пандемії", в цьому сенсі він наводить як приклад відомий образ "danse macabre", нагадуючи, що "малюнки, братські могили, де можуть померти імператори, папи, королі і єпископи: ми всі рівні перед смертю! Кожен малюнок уособлює танець смерті з кожною людиною, незалежно від її соціального становища! "

Рисунок 1: Danses macabres - пізньосередньовічна художньо-літературна алегорія на тему універсальності смерті

Для П'єра Тапа поети покажуть важливість етичних та культурних наслідків пандемії. Також на прикладі Італії Петрарка та Джованні Боккаччо (автор "Декамерона") висвітлюють недоліки культури та необхідність змін.

Боккаччо, юнак, який пережив страшну епідемію "чорної смерті", що спустошила Флоренцію у 1348 році. Натхненний розповідями про труднощі, які відчуває населення, Боккаччо вигадує історію 10 молодих дворян (7 дівчат і 3 хлопців), які зустрічаються в церкві Санта Марія Новела у Флоренції з метою покинути місто і сховатися в сільській місцевості, де вони могли б уникнути зараження чумою. У цьому замиському будинку під час 10-денного "ув'язнення" вони обирали королеву або короля дня і під його правлінням та відповідно до обраної ним теми, кожен по черзі мав розповісти свою історію, всього 100 історій. За словами П'єра Тапа, ці історії допомогли йому краще зрозуміти майбутнє... його робота "Видатні чоловіки та жінки". У цьому сенсі "*Декамерон*", безсумнівно, є метафорою літератури, пов'язаною з можливістю бути замкненим в іншому світі, звідки, далеко від пережитих в той час труднощів, можна повернутися ще більш живим.

Малюнок 2: *Декамерон* - Петрарка і Джованні Боккаччо

Сліди, які залишить пандемія на суспільстві

Нещодавно було наголошено на негативних психологічних наслідках карантину, особливо під час пандемії Covid 19 у 2020 році. За даними мета-аналізу 24 нещодавніх карантинів, дослідницька робота Саманти Брукс та її команди з Королівського коледжу Лондона (2020), виявляє негативні психологічні наслідки аналізованих карантинів, з прикладами посттравматичного стресу, депресії та самогубств.

П'єр Тап з цього приводу зазначає, що мав нагоду написати у своїй книзі 2021 року "Персоналізація та динаміка відносин", "що ми повинні (правильно) перейти від

масок до брендів". "Але суспільство вже добре просякнуте всіма видами брендів: бренд ідентичності, фінансовий бренд та економічний бренд (в умовах масової кастомізації компанії використовують персоналізовану диверсифікацію брендів та продуктів, щоб виділитися!) Тому нам потрібно диференціювати пандемічні бренди між індивідуальними, сімейними, асоціативними, суспільними та інституційними брендами. "

Індивідуальні та сімейні маркери: посттравматичний стрес, різні травми, спричинені численними подіями, пережитими людиною. Вже багато сказано про наслідки пандемії для психічного здоров'я, для того, як люди переживають зміни в стилі роботи та досвіді, для перезапуску шкільного та професійного навчання, для сімейного та подружнього досвіду і т.д. Ці наслідки зберігатимуться, а іноді ставатимуть хронічними. Ці наслідки зберігатимуться, іноді переходячи в хронічні труднощі.

Тривале ув'язнення значно порушило роботу спортивних секцій, культурних об'єднань та вистав, а також проведення дружніх та святкових зустрічей. Можна було спостерігати реакції перебільшення та загострення компенсаторної поведінки, але також можна було спостерігати позитивну появу мистецьких творів, відродження відносин допомоги та солідарності.

З цього приводу П'єр Тап додає "...якщо наукова психологія завжди намагається передбачити, щоб поліпшити допомогу людям, які опинилися в скрутному становищі, зрозуміти прагнення, надії людей...". Але де закінчується очікування і де починається мрія чи утопія про щасливе завтра і рай для всіх? "

У цьому зв'язку П'єр Тап наводить приклад двох титанічних книг Юваля Ноа Харарі: "Sapiens", коротка історія людства (500 сторінок) та "Homo deus", коротка історія майбутнього (450 сторінок). У книзі "Sapiens" Харарі справедливо зазначає на сторінці 321, що "наука, за визначенням, не має права претендувати на знання того, що має бути в майбутньому. Тільки релігії та ідеології намагаються відповісти на ці питання. "На 11-й сторінці "Homo deus" (з майбутнього) автор стверджує: "В останні десятиліття нам вдалося контролювати голод, епідемії та війни. Звичайно, повністю ці проблеми не вирішені (але відповідати викликам природи можна). У разі помітних провалів створюється комісія з розслідування, яка з'ясовує "хто" накосячив (винний) і як зменшити безлад! І це "працює"! (Бачимо на прикладі війни

в Україні, що комісії замало!) Але що ми будемо робити (позитивно) з нашими величезними можливостями (біотехнології, інформаційні технології...)? ".

Походження коронавірусу SARS-CoV-2, відповідального за COVID-19

Глобальне дослідження ВООЗ (2021) у співпраці з Китаєм щодо походження SARS-CoV-2 вказує на те, що найбільш вірогідним сценарієм є передача від кажанів до людини через іншу тварину. У панголінів вже виявлені віруси мавп. Однак, інші тварини, такі як норки та коти, також сприйнятливі до Covid-19, що свідчить про те, що вони можуть бути носіями вірусу і передавати його людям.

Дослідники також проаналізували гіпотезу прямої передачі через харчові продукти, але вона була класифікована як малоймовірна, як і часто підкреслюване лабораторне походження. Висновки, опубліковані ВООЗ (2021), вважали "вкрай малоймовірним", що поширення коронавірусу відбулося через "лабораторну аварію", стверджуючи на той час, що найбільш вірогідним сценарієм була передача вірусу твариною, яка ще не ідентифікована.

Стаття, опублікована в американському журналі Science, суперечить доповіді Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) від початку 2021 року, яка висвітлила китайського *бухгалтера* як перший випадок захворювання на COVID-19 у світі. У цьому дослідженні, опублікованому в журналі Science, дослідник Майкл Воробей (2021), дослідивши записи медичних закладів у місті Ухань (китайське місто, де були зареєстровані перші випадки інфікування), вказує, що продавець морепродуктів на ринку Уханя буде першим відомим випадком захворювання, з початком симптомів 11 грудня 2019 року. На місці також продавалися живі ссавці, сприйнятливі до коронавірусу, у тому числі єнотоподібні собаки, вид, що походить з Азії.

23 липня 2021 року Китай оголосив про призупинення розслідування Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), яке проводиться на його території. Для П'єра Тапа "Це тому, що було висунуто дві гіпотези: Вважається, що коронавірус SARS-CoV-2 має "зоонозне" джерело, тобто хворобу, що походить від тварин і передається людині (наприклад, пташиний грип); або ж він є результатом випадкового витоку вірусу, з яким маніпулювали в лабораторії. "

П'єр додає, що "Китай провів гігантську рекламну кампанію, щоб "довести", що вірус (про який повідомлялося в Ухані) насправді був іноземного походження (через заморожену рибу). Вчені це спростували. У будь-якому випадку, відродження вірусу в районах Китаю, які не дуже постраждали від впливу рибних ринків, змушує їх мовчати. Разом з тим, китайські дослідники активно працюють. Наприклад, вони поінформували світ про те, що вірус є заразним за 48 годин до появи симптомів.

Гіпотеза, що зберігається на сьогоднішній день - "зоонозного" типу, вірус пов'язаний з кажанами. Вірус "дрімав" в їхніх організмах десятиліттями. Але вірус не може передаватися безпосередньо людині. Треба було б знайти посередника (іншу тварину), яка могла слугувати передавачем (між 2013 та 2019 роками). У цьому сенсі П'єр Тап задається питанням: "Чи може вірус зникнути? Зник лише вірус віспи. Однак, можливе зараження вірусом SARS-CoV-2. Було проведено багато досліджень щодо виживання вірусу після того, як він потрапив у повітря. Наразі дослідження показують необхідність великої обережності! "

COVID-19, взаємозв'язок між хворобою, життям і смертю

За даними ВООЗ (2022 рік), офіційні цифри фактичної смертності від пандемії covid-19 вже перевищили 5,5 мільйонів. Цей показник вже значно перевищує більшість вірусних епідемій 21-го та 20-го століть, за винятком "іспанки" та СНІДу (синдрому набутого імунodefіциту). Однак ця цифра може бути заниженою, оскільки кількість смертей залежить від результатів різних ініціатив, започаткованих для оцінки кількості жертв інфекції, і насправді може бути значно вищою.

У цьому зв'язку П'єр наводить приклад Франції, зазначаючи, що "21 липня від COVID-19 померло 111 576 осіб, з яких 73% були у віці 75 років і старше, 58% - чоловіки (2% - 44 роки і молодше). В іншому дослідженні, в якому порівнювалися 4 європейські країни, рівень смертності від COVID-19 у віці 70 років і старше становив 84% у Франції, 87% в Іспанії, 86% в Італії та 86% в Німеччині. "Зіткнувшись з цими даними, П'єр підкреслює: "Очевидно, ми бачимо небезпеку зловживання цими цифрами: мертві рівні перед смертю, незалежно від їх віку, статі або місця в суспільстві (на що вказує образ "моторошних танців"). "

У зв'язку з цим П'єр Тап віддає належне трьом великим дослідникам, двоє з яких померли у 2021 році, а третій все ще з нами, ставши столітнім ювіляром протягом місяця, в якому проводилося це інтерв'ю. Перший дослідник, 87-річний Ромен Ганьяр (1934-2021), президент Тулузького університету Ле Мірей (1996-2001), потім почесний президент, колишній директор з питань співробітництва та міжнародних відносин Міністерства освіти, помер 14 лютого 2021 року від COVID-19, через кілька днів після того, як хвороба стала очевидною. Інститут Америки (наукова група за інтересами, CNRS, Університет Сорбонни), одним із засновників якого він був, щойно віддав йому яскраву шану "in memoriam" за його діяльність як географа і латиноамериканіста.

В особистій розповіді про хворобу під час пандемії П'єр каже: "Мені пощастило, що я живий у свої 83 роки. Але в квітні минулого року мене госпіталізували з "серцевою недостатністю" (а я думав, що у мене хороше серце!), і тепер у мене є кардіостимулятор. "Вони врятували мені життя", яке тепер піде своєю чергою! Але не так сталося з нашим другом Акселем Каном, який помер 6 липня 2021 року після того, як надіслав листа своїм інтернет-друзям, щоб повідомити їм, що скоро помре. Хворий на рак, він став президентом Ліги боротьби з раком. Каже, що йому не довелося далеко йти від свого президентського кабінету до палати (в паліативній терапії)! "Він був президентом Університету Париж V. Університет Декарта. Лікар, директор з досліджень компанії Inserm, фахівець з генетики та імунології, він також займався дослідженнями в галузі етики та гуманістичних цінностей.

П'єр Тап завершує трилогію даниною пам'яті своєму другові Едгару Морену, який народився 8 липня 1921 року і який, таким чином, у липні 2021 року став столітнім ювіляром. Підкресливши, що захоплюється його ідеями та роботою ще з 1960-х років. "Він був першим автором, якого я процитував у своєму першому дослідженні про кіно (Ikou, International Journal of Filmology, 1963)! Як і він, я вірю, що зв'язок, взаємодопомога, співпраця і любов повинні стати рушійною силою зміни цивілізації і боротьби за захист нашої планети. Крім переконання, ми повинні знайти колективне ноу-хау для просування змін у цьому напрямку! "

Посилання :

Брукс, С. К. та ін. (2020). *Психологічний вплив середнього віку і як його зменшити: швидкий огляд доказів*. Ланцет.

Харарі, Юваль Ноа (2015). *Sapiens: коротка історія людства*. Нью-Йорк: Гарпер.

Харарі, Юваль Ноа (2016). *Homo Deus*. Лондон, Англія: Harvill Secker.

Тап, П'єр (1963). *Студенти і Марієнбад: ставлення студентів до того чи іншого фільму*. IKON. Revue Internationale de Filmologie, XVII, 44, 51-84

Тап, П'єр та Обрайрі-Руссель, Наталі (2021). *Персоналізація та динаміка відносин*. Edicoes Nosso Conhecimento.

Тап, П'єр (1996). *Товариство "Пігмаліон". Інтеграція та самореалізація*. Лісабон, Інститут Піаже.

ВООЗ (2021). *Глобальне дослідження ВООЗ щодо походження SARS-CoV-2: Китайська частина* (2021); <https://bit.ly/3wjUXze>

Воробей, Михайло (2021). *Розтин перших випадків COVID-19 у м. Ухань*. SCIENCE , Vol 374, Issue 6572, pp. 1202-1204; DOI:10.1126/science.abm4454

ВООЗ (2022). *Група експертів ВООЗ з питань коронавірусу (COVID-19)*; <https://covid19.who.int/>